

Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τη

Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο

και Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα του γλωσσικού μαθήματος εισάγεται η Παιδαγωγική του Κριτικού Γραμματισμού. Επιδιώκεται τα παιδιά, όχι απλώς να μπορούν να διαβάζουν με ευκολία τα διάφορα κείμενα ή να γράφουν σύμφωνα με τους κανόνες της γραμματικής. Στόχος είναι οι μαθητές/τριες να είναι σε θέση, όταν διαβάζουν ένα κείμενο, να μπορούν να κατανοούν ποια είναι η θέση του/της συγγραφέα για το θέμα στο οποίο αναφέρεται το κείμενο, έστω και αν αυτή η θέση δε δηλώνεται φανερά μέσα στο κείμενο. Έτσι, τα παιδιά ερχόμενα σε επαφή με διάφορα κείμενα να είναι σε θέση να εξετάζουν τις διαφορετικές απόψεις και στο τέλος να τοποθετούνται και τα ίδια πάνω στο θέμα.

Η Παιδαγωγική του Κριτικού Γραμματισμού υλοποιείται μέσα από την ανάπτυξη θεματικών ενοτήτων. Αφού συναποφασιστεί ένα θέμα-πρόβλημα προς διερεύνηση, ο/η εκπαιδευτικός και οι μαθητές/-τριες φέρνουν σχετικά κείμενα, τα οποία θα βρουν από διάφορες πηγές εντός και εκτός σχολείου. Τα κείμενα αυτά προέρχονται από διάφορες πηγές έντυπου, ηλεκτρονικού και προφορικού λόγου και παρουσιάζουν διαφορετικές απόψεις αναφορικά με το θέμα που διερευνά η τάξη. Κατά την επεξεργασία των κειμένων, τα παιδιά τοποθετούνται κριτικά απέναντι στα κείμενα των οποίων τις θέσεις μελετούν.

Αρχικά, εκπαιδευτικός και μαθητές/-τριες συναποφασίζουν την ενασχόλησή τους με ένα θέμα και συνοικοδομούν τις διαστάσεις/πτυχές, του συγκεκριμένου θέματος, τις οποίες επιθυμούν να διερευνήσουν. Αυτό γίνεται με διάφορους τρόπους όπως: καταγραφή ερωτημάτων, δημιουργία ιδεογραμμάτων, εννοιολογικών/νοητικών χαρτών κ.ά. σημείο στο οποίο ενσωματώνονται τα ΤΠΕ, π.χ. kidspiration).

Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές/τριες ανατρέχουν σε διάφορες πηγές για να εξασφαλίσουν υλικό (κείμενα) για να απαντήσουν στα ερωτήματα που, ως κοινότητα, έχουν θέσει. Στο σημείο αυτό, επίσης έχουμε εμπλοκή/αξιοποίηση των ΤΠΕ

με την αναζήτηση υλικού (π.χ. διαδικασία αναζήτησης και συλλογής κειμένων από το διαδίκτυο ή από λογισμικό που έχει πρόσβαση σε σώματα κειμένων).

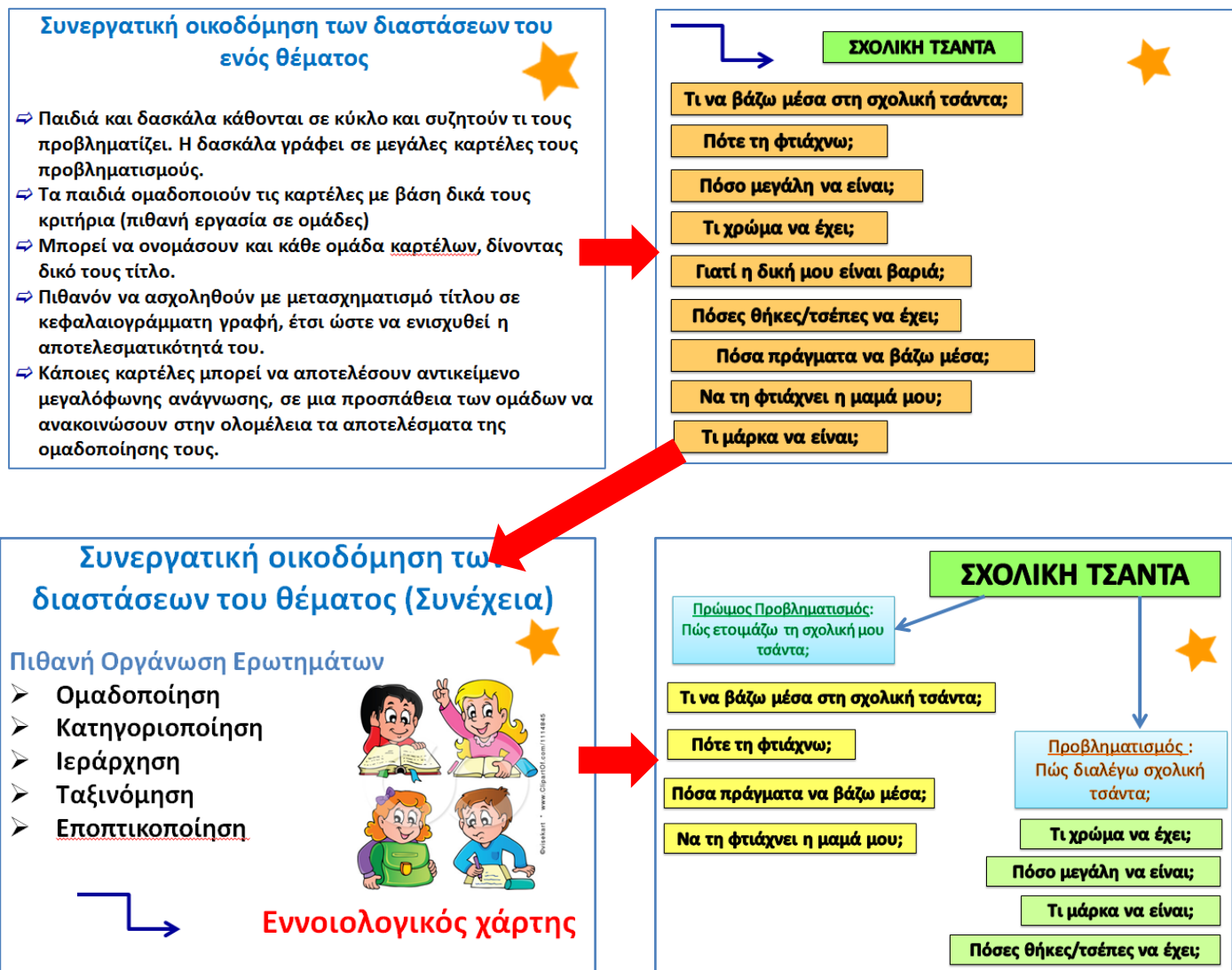
Αφού συλλεγεί το υλικό στην τάξη, τίθενται κριτήρια επιλογής του και ξεκινά η επεξεργασία και η αντιπαραβολή κειμένων. Απώτερος στόχος είναι η διερεύνηση των διαφορετικών οπτικών που προβάλλονται μέσα από τα κείμενα. Δίνεται έμφαση στο πώς η γλώσσα προβάλλει μια συγκεκριμένη οπτική θέασης του κόσμου. Κατά την επεξεργασία των κειμένων, τα παιδιά, μέσω γραπτού και προφορικού λόγου, τοποθετούνται κριτικά απέναντι στα κείμενα των οποίων τις θέσεις μελετούν. Η κριτική ανάγνωση υποστηρίζεται από την κριτική γραφή των παιδιών, μέσω της οποίας οι μαθητές/-τριες εκφράζουν τη δική τους φωνή, δηλώνουν, δηλαδή, τη δική τους θέση και στάση για το υπό διαπραγμάτευση θέμα. Σε πολλές ενότητες έγινε με τη χρήση των ΤΠΕ (π.χ. για δημιουργία αφίσας, βίντεο κλπ.).

Τέλος, η αξιολόγηση της διαδικασίας είναι κυρίως ανατροφοδοτική. Τα παιδιά καταγράφουν κάθε μέρα στο φάκελο υλικού τη διαδικασία που συν-δημιουργήθηκε στην τάξη τους. Στο τέλος (αλλά και ενδιάμεσα κατά τη διάρκεια της ενότητας) μπορούν να προβούν σε αξιολόγηση και αναστοχασμό. Ο αναστοχασμός και η αξιολόγηση αυτή δεν αφορούν τόσο στις γνώσεις που κατέκτησαν, αλλά κυρίως στον τρόπο χρήσης της γλώσσας για το υπό διαπραγμάτευση θέμα (ποιο είναι το νέο λεξιλόγιο που κατέκτησαν, πώς έγινε η μετάβαση από τις αρχικά ασαφείς σκέψεις των παιδιών για το θέμα σε πιο συγκεκριμένες, όπως αυτή η μετάβαση εκφράζεται μέσα από τις διαφορές στη γλωσσική διατύπωση του θέματος αρχικά και στο τέλος της ενότητας, στις διαφορές στα γραπτά κείμενα κλπ.). Η αξιολόγηση θα μπορούσε να ενσωματώσει τα ΤΠΕ με πολλά προγράμματα, όπως το Kidspiration, το PowerPoint, Word, Mahara, Moodle κλπ.

Ενσωμάτωση ΤΠΕ στη διαδικασία συννοικοδόμησης θεματικής ενότητας σύμφωνα με τις αρχές του κριτικού γραμματισμού, στα πλαίσια του μαθήματος Γλώσσα και Πολιτισμός

Α. Στα αρχικά στάδια της θεματικής ενότητας:

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1



Πιθανή χρήση λογισμικών:

- ✓ Kidspiration
- ✓ Inspiration
- ✓ Word
- ✓ PowerPoint

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2

Δραστηριότητες Θεματικού Λεξιλογίου (1) ★

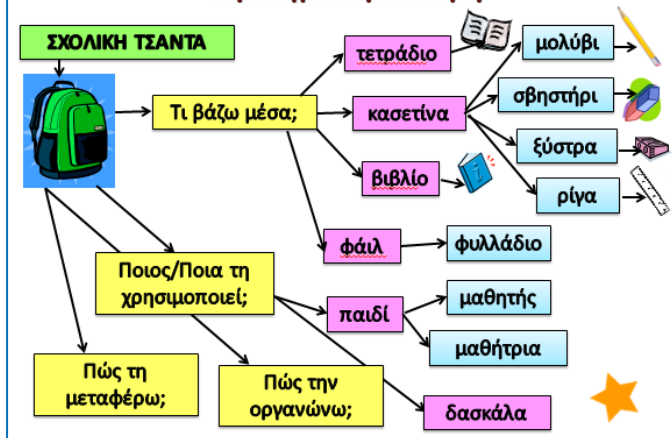
Κατά τη διάρκεια της εξέλιξης της θεματικής ενότητας, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με λεξιλόγιο της θεματικής ενότητας (π.χ. τσάντα, σχολείο, μολύβια, κασετίνα, βιβλία, ροζ, γαλάζιο, βαριά, κ.λπ.), το οποίο προσφέρεται για ποικιλία δραστηριοτήτων.



Δραστηριότητες Θεματικού Λεξιλογίου (2) ★

- ▶ Δημιουργία Θεματικού Λεξιλογίου: Φτιάχνουμε μαζί τη δική μας πινακίδα (λέξεις-κλειδιά σε καρτέλες σε συνδυασμό με σχετικές εικόνες).
- **Συνεξετάζουμε** τις καρτέλες για συζητούμε την αποτελεσματικότητά τους, π.χ. σχολιάζουμε μεταγραφές από μικρά σε κεφαλαία (αρχίζουμε να συζητούμε γλωσσικές επιλογές και να εξετάζουμε λειτουργίες φαινομένων, π.χ. λειτουργία κεφαλαιογράμματος γραφής).
- ▶ Σύνθεση εννοιολογικού χάρτη ή δεντροδιαγράμματος
- Κατηγοριοποιούμε, ομαδοποιούμε, ιεραρχούμε, απαριθμούμε, αντιστοιχίζουμε...
- ▶ Παίζουμε παιχνίδια με τις καρτέλες (κρυμμένος θησαυρός, ταχυδρόμος κ.λπ.).

Δραστηριότητες Θεματικού Λεξιλογίου (3) Παράδειγμα Νοητικού Χάρτη



Δραστηριότητες Θεματικού Λεξιλογίου (4)

Γραφοφωνηματικές δραστηριότητες

- ▶ Επαναφορά πρώιμου προβληματισμού: Πώς ετοιμάζω τη σχολική μου τσάντα:
- ▶ Βάζω τετράδια (και όχι τετράδιο), βιβλία (και όχι βιβλίο), μολύβια (και όχι μολύβι), σβηστήρια (και όχι σβηστήρι)
- ▶ Μετασχηματισμός λέξεων εννοιολογικού χάρτη από ενικό σε πληθυντικό (όπου χρειάζεται)
- ▶ Πιθανόν τα παιδιά να συμπεράνουν το σχηματισμό πληθυντικού στα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ο και σε -ι. (κανόνες ορθογραφίας)



- ▶ Όμοια μπορεί και να απαντήσω και στο ποιος τη χρησιμοποιεί: παιδιά vs παιδί, μαθητές vs μαθητής, κ.ο.κ.

Πιθανή χρήση λογισμικών:

- ✓ Kidspiration
- ✓ Inspiration
- ✓ Word
- ✓ PowerPoint

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 3

Σχεδιάγραμμα κοινωνικού διαλόγου

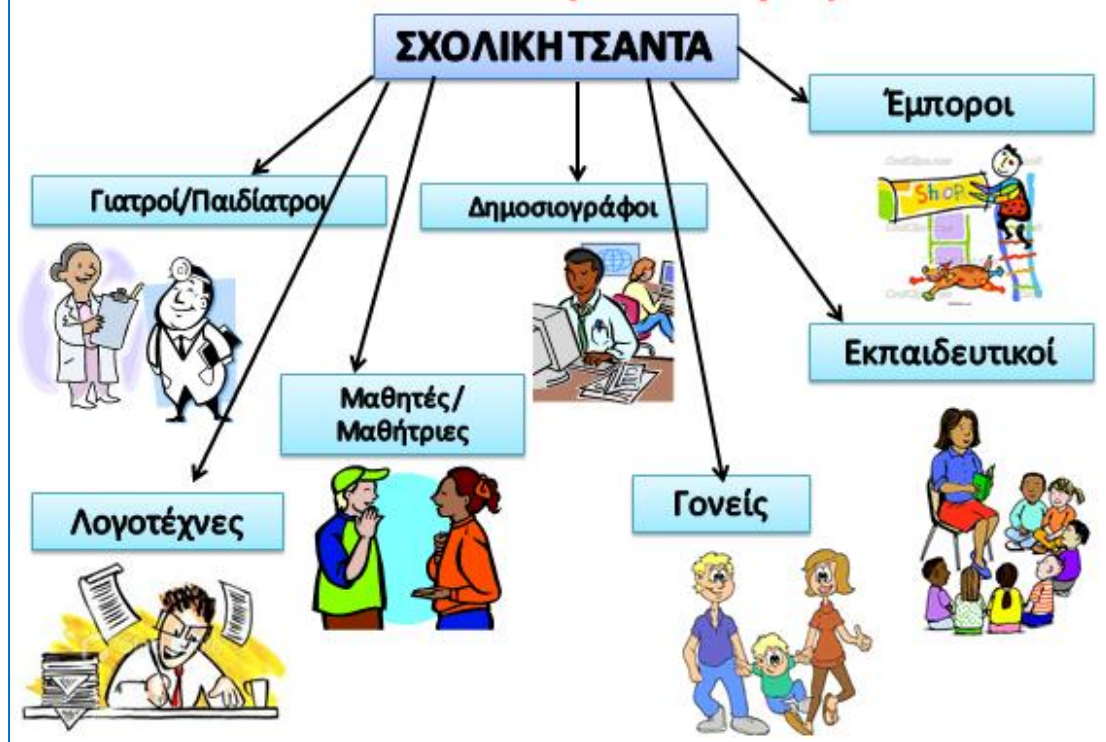
Ο κοινωνικός διάλογος αποτελεί τη συνομιλία/διαλεκτική μεταξύ κειμένων, τα οποία παράγονται/δημιουργούνται από διάφορες κειμενικές ομάδες. Πρόκειται για ανταλλαγή απόψεων πάνω σε ένα κοινωνικό θέμα / κοινωνικό προβληματισμό.

- Ο κοινωνικός διάλογος πιθανόν να προκύψει και να διαμορφωθεί, ακόμα και κατά τη διάρκεια συλλογής και διαλογής κειμένων από τα παιδιά. Δεν είναι στατικός, μπορεί να διαμορφώνεται συνεχώς. Δύσκολα παίρνει τελική μορφή
- Αποτελεί μεγάλη ευκαιρία για δραστηριότητες εμπλουτισμού λεξιλογίου και κατασκευής εννοιολογικών χαρτών.
- Μπορεί να διαμορφωθεί με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, με τα παιδιά φυσικά να λαμβάνουν ενεργά μέρος στη διαδικασία, επιλέγοντας λέξεις-κλειδιά, σχήματα, χρώματα, εικόνες, μέγεθος γραμμάτων, σύμβολα κ.λπ.

Προβληματισμός : Πώς διαλέγω σχολική τσάντα;



Κοινωνικός Διάλογος



Πιθανή χρήση λογισμικών:

- ✓ Kidspiration
- ✓ Inspiration
- ✓ Word
- ✓ PowerPoint

Β. Στο στάδιο επεξεργασίας κειμένου:

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1

ΚΕΙΜΕΝΟ 1



Διαβάζουμε το Κείμενο 1:

- Κάθε ομάδα γράφει τι βλέπει στο κείμενο (πιθανόν να χρησιμοποιήσει το θεματικό λεξιλόγιο της ενότητας). Παρουσιάζονται οι καρτέλες στην ολομέλεια και σχολιάζονται.
- Κάθε ομάδα τοποθετεί τις καρτέλες της, σε σημείο που θα επιλέξει, πάνω στο κείμενο. Αναφέρει **γιατί** επέλεξε να γράψει αυτές τις λέξεις στις καρτέλες.
- Τα παιδιά επιλέγουν κάποιες για να τις σχηματίσουν σε κεφαλαία, μια και θεωρούνται ως βασικές έννοιες του κειμένου. Άλλες μπορεί να γραφτούν στον πληθυντικό (αντιπαροβολή και λειτουργία ενικού-πληθυντικού).
- Συγκρίνουν τις καρτέλες τους με τα υφιστάμενα λεκτικά μέρη του κειμένου. Εντοπίζονται κοινές λέξεις.



Διαβάζουμε το Κείμενο 2:

- Ανάγνωση λεκτικών και μη λεκτικών σημείων του κειμένου.
- ✓ Αντιστοιχίζουν το λεκτικό με το εικονικό μέρος
- ✓ Εντοπίζουν με ποιους τρόπους και πόσες φορές αναπαριστάται η έννοια **σχολική τσάντα**, κυκλώνοντάς την.
- Προβληματισμός για τη χρήση πληθυντικού (βλ. ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΤΣΑΝΤΕΣ) → **ποικιλία**-πληθώρα επιλογών
- Προβληματισμός για τη χρήση κεφαλαιογράμματος γραφής, αγγλόφωνης γραφής
- Εστίαση στις χρωματικές επιλογές του συγγραφέα
- Μπορούμε να προβάλουμε μαυρόασπρο το κείμενο. Τι διαφέρει από το έγχρωμο; Ποιο προτιμούν; Πώς θα το χρωμάτιζαν τα ίδια τα παιδιά; Γιατί;



Πιθανή χρήση λογισμικών:

- ✓ Publisher
- ✓ Word
- ✓ PowerPoint

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2

Δημοσκόπηση μέσα στην τάξη

Πώς θα μπορούσε να μας βοηθήσει να διαλέξουμε σχολική τσάντα το συγκεκριμένο διαφημιστικό έντυπο; **(πιθανά σενάρια)**.

- **Δημοσκόπηση προτιμήσεων**
 - ✓ Κάθε παιδί γράφει το όνομά του κάτω από την τσάντα που θα διάλεγε, στο δικό του αντίτυπο.
 - ✓ Οι επιλογές των παιδιών μπορεί να αφορούν διάφορα κριτήρια, που αναπαρίστανται στο Κείμενο 1.
 - ✓ Μια μικρή δημοσκόπηση δείχνει τις προτιμήσεις των παιδιών, σχετικά με τις τσάντες του Κειμένου 1.
- **Δημιουργία γραφικής παράστασης σε μορφή εικονογράμματος (στον πίνακα ή σε χαρτόνι στις ομάδες) που θα μπορούσε να παρουσιάζει τις προτιμήσεις των παιδιών**
 - ✓ Θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν φωτογραφίες του κάθε παιδιού ή καρτέλες με τα ονόματά τους.
 - ✓ Χρησιμοποιώντας το εικονόγραμμα, τα παιδιά διατυπώνουν συμπεράσματα για τις χρωματικές επιλογές.
 - ✓ Συσχέτιση με τις επιλογές του συγγραφέα και όσον αφορά τον τρόπο τοποθέτησης των σχολικών τσαντών
- **Ανάδυση επιλογών που αναδεικνύουν στερεότυπα φύλων**



Δημοσκόπηση μέσα στην τάξη



Πιθανή χρήση λογισμικών:

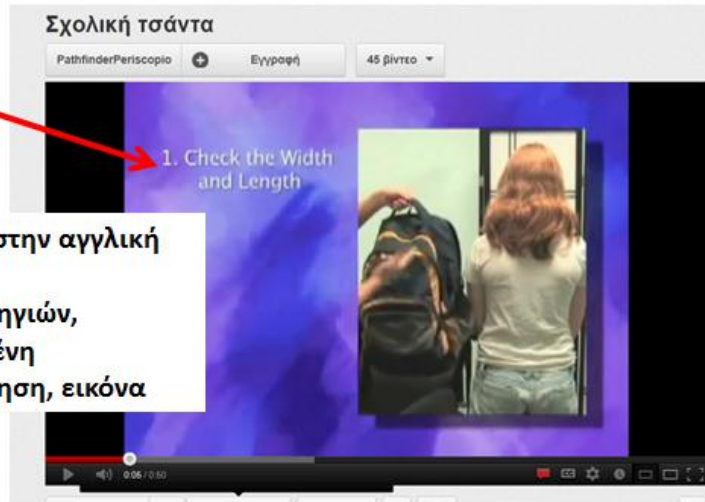
- ✓ Excel (για διάφορους τύπους γραφικών παραστάσεων και επεξεργασίας δεδομένων)
- ✓ Word
- ✓ PowerPoint

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 3

Φιλμάκι

Σχολική τσάντα

<http://www.youtube.com/watch?v=-u2cqvtIVcQ>



- Κείμενο στην αγγλική γλώσσα
- Λίστα οδηγιών, αριθμημένη
- Ήχος, κίνηση, εικόνα

Φιλμάκι

Σχολική τσάντα

Πιθανή πορεία επεξεργασίας:

- Διατυπώνω υποθέσεις για το τι μπορεί να λέει το κείμενο. Στηρίζω την άποψή μου, με στοιχεία του κειμένου.
- Κάποιο αλλόγλωσσο παιδί, ενδεχομένως, να διαβάσει ή να ακούσει και να μεταφράσει το λεκτικό .
- Γράφω δικό μου κείμενο στα ελληνικά.
- Προσθέτω κι άλλα σημειωτικά μέσα, όπως ήχο, μουσική, ή λόγια στα ελληνικά.
- Φτιάχνω δικό μου φιλμάκι, μετασχηματίζοντας ολόκληρο το κείμενο, αλλάζοντας το πλαίσιο επικοινωνίας (ίσως να απευθύνεται σε παιδιά)
- κ.ά



Πιθανή χρήση λογισμικών:

- ✓ Movie Maker
- ✓ Photo Story
- ✓ Gimp

Γ. Στα στάδια παραγωγής γραπτού λόγου:

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Παραγωγή τελικής μορφής γραπτού λόγου

- **Ενδεχόμενο πλαίσιο προβληματισμού:**

Συσχέτιση πληροφοριών που εντοπίσαμε για επιλογή και χρήση σχολικής τσάντας με την καθημερινή μας ζωή στο σχολείο



«Ανάγκη ενημέρωσης παιδιών του σχολείου μας για τη σωστή επιλογή και χρήση σχολικής τσάντας»



Πιθανές μορφές γραπτού ή και προφορικού λόγου

Τα παιδιά αποφασίζουν να εκφράσουν την άποψή τους αναφορικά με το θέμα «Σχολική τσάντα» στους/στις συμμαθητές/τριες τους με ποικίλους τρόπους:

- Αφίσες
- Εικονογραφημένα παραμύθια
- Ανεβάζουμε τη δική μας θεατρική παράσταση ή κουκλοθέατρο
- Συγγραφή πρόσκλησης για την ειδική εκδήλωση που θα γίνει στην τάξη τους
- Ενημερωτικά φυλλάδια/ τρίπτυχα...



Πιθανή χρήση λογισμικών:

- ✓ Movie Maker
- ✓ Gimp
- ✓ Publisher
- ✓ PowerPoint
- ✓ Word
- ✓ Kartouche
- ✓ Photo Story
- ✓ Autocollage